

**ЗБЕРЕЖЕННЯ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ КРАЇНИ В УМОВАХ
ВОЄННОЇ КРИЗИ**

Лола Ю.Ю.

**г.е.н., доцент кафедри державного управління,
публічного адміністрування та регіональної економіки
Харківського національного економічного університету імені С. Кузнеця**

В останні роки вища освіта в Україні була реформована та мала певні успіхи розвитку й інтеграції в європейське освітнє середовище. Проте, вища освіта не могла вийти з “кризового піке”, що було породжено економічними та інформаційно-революційними факторами розвитку суспільства. З одного боку, глобально змінилися умови та потреби життя в цифрову епоху, а з іншого, стримуючим фактором виявилась недостатня підтримка інноваційного розвитку закладів вищої освіти зі сторони держави. Українські ЗВО не можуть витримувати конкуренцію із західними університетами, оскільки деякі з них пропонують безкоштовне навчання та розташовані в країнах з більш високим економічним рівнем життя, що є привабливим для потенційних здобувачів вищої освіти. Ситуація з набором здобувачів вищої освіти на 2022-2023 роки ускладнюється масовою евакуацією української молоді внаслідок війни. За даними Міністерства освіти і науки України за кордон виїхало близько 600 000 школярів, серед них 10-15% вступників, тобто 60-70 тисяч осіб [1]. Виникла вірогідність послаблення інтелектуального потенціалу країни після війни. Однак, з'являється і можливість, оскільки українська молодь частково повернеться після навчання за кордоном в Україну і в свою професійну діяльність вони привнесуть закордонний досвід, а також посилять євроінтеграцію національної економіки.

Не дивлячись на те, що ЗНО замінено національним мультипредметним тестом, який складається один раз, умови вступу в українські університети порівняно з європейськими університетами залишаються ускладненими, оскільки в європейські ЗВО подаються тільки шкільний атестат та мотиваційний лист. Крім того, відсутня комплексна державна антикризова програма підтримки ЗВО, що потрапили в зону бойових дій і не переміщуються в інші регіони країни.

Освіта та економіка неминуче впливають один на одного. Вплив економіки відчувається відразу, а вплив освіти на економіку має часовий лаг. Без ефективної системи освіти економіка розвинутою стати не може. Саме тому, український уряд в післявоєнний період має зробити ставку на освіту та забезпечити довгострокові інвестиції в людський капітал. У 2019 році державні витрати на освіту у відсотках до ВВП склали 5,4%, у Норвегії - 7,6%, Фінляндії - 6,29%, Франції - 5,4%, Великобританії - 5,2%. Однак, треба враховувати, що всі країни мають різний розмір ВВП на душу населення та різну потребу в освітніх послугах, оскільки чисельність населення сильно відрізняється.

Звичайно, до розвитку, відновлення та розбудови системи вищої освіти треба підходити комплексно, починаючи з дошкільних та шкільних закладів освіти. В міжнародній історії є приклади успішного впровадження стратегії відродження системи освіти в післявоєнні часи, наприклад в таких країнах як: Фінляндія, Ізраїль, Чехія.

Після війни відбудова інфраструктури України має обов'язково відбуватися на засадах циклічної економіки та енергозбереження. Одним із важливих важелів впровадження та розвитку циклічної економіки є освіта. Це посилює потребу у фахівцях з циклічної економіки, а також потребу більш активного та ефективного формування свідомості, цінностей, культури економічної та екологічної поведінки молоді, готовності брати участь у збереженні та відтворенні ресурсів [2].

Таким чином, для розбудови ефективної системи вищої освіти, відродження й збільшення інтелектуального капіталу української нації потрібно:

сформувати чітку стратегію подолання демографічної кризи, що викликана вимушеним масовим переміщенням українців, у тому числі молоді;
сформуванати чітку стратегію разбудови системи вищої освіти;
забезпечити щорічне оплачуєме освоєння викладачами нових ІТ професій, для досягнення інтеграції ІТ сфери з предметною сферою кожного викладача;
ввести міждисциплінарний курс щодо циклічної економіки та енергозбереження в закладах вищої освіти на всіх спеціальностях;
разробити план заходів із сприяння повної інтеграції ЗВО із адміністративним, культурним та діловим управлінням життям міста та визначених територіальних громад;
забезпечити усі заклади вищої освіти безпековим захистом високого рівня.

Література:

1. Міністерство освіти і науки України. URL: <http://mon.gov.ua/ua/news/sergij-shkarlet-ya-ne-dopushu-osvitnogo-maroderstva>
2. Gavkalova, N., Lola, Y., Malyi I., Poliakova H. (2021). The institutional transformation of the digital values of Ukrainian society. *Intellectual economics*, 15.